

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Ю. О. Цевух

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 33.01:001.5(076)
Ц298

Автор:

Цевух Юлія Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

В. Г. Баранова – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку Одеського національного економічного університету;

С. О. Якубовський – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова
(Протокол № 2 від 19.10.2021 р.)*

Цевух Ю. О.

Ц298 Історія світової економічної думки : методичні вказівки до практичних занять / Ю. О. Цевух. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 32 с.

Методичні вказівки до практичних занять «Історія світової економічної думки» розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Вказівки містять план практичних занять, тематику презентацій, тестові завдання для самоконтролю студентів, питання для підсумкового контролю та порядок оцінювання успішності студентів, що допоможе їм ознайомитися, систематизувати, засвоїти та перевірити свої знання з дисципліни, а також зробити висновки щодо отриманих знань. За допомогою даних методичних вказівок студенти навчатимуться самостійно знаходити нову інформацію та отримують можливість пізнати логіку економічного розвитку суспільства. Виконуючи тестові завдання, студенти зможуть підготуватися до складання модульних контролів та іспиту.

© Ю. О. Цевух, 2021

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
2. ТЕМАТИКА ПРЕЗЕНТАЦІЙ	8
3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ.....	10
4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	28
5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ 1–2	29
6. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	30
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
<i>Основні .....</i>	31
<i>Додаткові .....</i>	31
<i>Електронні інформаційні ресурси .....</i>	31

ПЕРЕДМОВА

Економічне життя суспільства має надзвичайну історію, що знайшло своє відображення в роботах видатних економістів світу. Починаючи з стародавніх часів, філософи і мислителі Античного світу, Стародавнього Сходу та Єгипту намагались надати своє пояснення багатогранним проявам економічних процесів, які зароджувались у суспільстві. Поява нових господарських форм в епоху Середньовіччя, розвиток торгівельних відносин в епоху Великих географічних відкриттів ще більше спонукали наукових діячів досліджувати функціонування економічної системи суспільства. Сучасний стан економічного розвитку окремих країн, з одного боку, та міжнародних економічних відносин, з іншого, вимагає володіння методологією економічних досліджень та актуальних підходів до аналізу економічного середовища, яке має тенденцію до бурхливих змін.

Методичні вказівки до практичних занять «Історія світової економічної думки» розроблені у відповідності з актуальною робочою програмою дисципліни «Історія світової економічної думки». Метою дисципліни є ознайомлення студентів з основними школами світової економічної думки, формування уявлення про основні етапи і особливості систематизації економічних ідей і поглядів в історичному контексті розвитку людства. Отриманні знання нададуть можливість студентам досягти освітнього рівня фахівця та спеціальних знань і умінь прикладного характеру для вирішення професійних завдань у майбутньому.

Під час вивчення дисципліни, студенти ознайомляться з основними етапами та закономірностями розвитку світової економічної думки, інтелектуальної біографії і змісту основних праць видатних вчених-економістів, а також сформулюють уявлення про основні тенденції розвитку економічної теорії на прикладах різних епох. Важливим аспектом навчання стане розвиток логічного мислення студентів та формування навичок розрізнення ментальних суджень і економічних фактів. Завдяки підготовці і проведенню

презентацій на актуальні економічні теми, студенти удосконалюють навичок ораторського мистецтва.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей, як розв'язання комплексних задач та проблем в сфері міжнародних економічних відносин; висування гіпотез та генерування нових ідей; критичного мислення; аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів; уміння аналізувати та систематизувати інформацію з різних джерел; використовуючи інноваційні підходи; вміння здійснювати пошук економічної інформації. Студенти мають навчитися проводити діагностику сучасного стану міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками; а також проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

Після вивчення курсу «Історія світової економічної думки» студенти мають *знати*:

- передумови виникнення, основні постулати і основних представників економічних шкіл;
- коротку біографію і внесок провідних особистостей в економічну науку;
- історичні факти і економічні події у різних країнах у певні хронологічні періоди;
- передумови та закономірності еволюції світової економічної думки;
- методологію дослідження економічної думки.

Вміти: узагальнювати та аналізувати конкретні економічні події та відносини у суспільстві; проводити порівняння економічних концепцій та виявляти їх місце в загальній логіці розвитку економічної думки; досліджувати причини виникнення, розвитку та занепаду економічних концепцій у контексті обумовленості історичними подіями; в ході аналізу економічних процесів і явищ застосовувати такі методи як: історичний, наукової абстракції, аналізу, синтезу та ін.

1. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Навчальна дисципліна «Історія світової економічної думки» складається з двох змістовних модулів, кожен з яких містить п'ять тем.

Змістовний модуль 1. Загальні основи становлення світової економічної думки

Тема 1. Предмет і метод історії економіки та економічної думки. Історія економіки та економічної думки як наука. Історія становлення та розвитку суспільного виробництва, відображення цього процесу в економічній думці. Методологія економічної науки.

Тема 2. Економічна думка суспільств ранніх цивілізацій. Становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій. Господарський розвиток та економічна думка Стародавнього Сходу (ідеї Конфуція). Господарський розвиток Стародавнього Єгипту та його відображення в економічній думці. Економічна думка Вавилону. Закони царя Хаммурапі.

Тема 3. Економічна думка Античності. Господарство та економічна думка Стародавньої Греції. Основні ідеї і твори Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Погляд на існування рабства як природної форми господарства. Господарський розвиток та економічна думка у VIII ст. до н.е. – V ст. н.е. Становлення суспільств Східної та Західної цивілізацій. Західна цивілізація та господарський розвиток античних держав. Економічна думка Стародавнього Риму.

Тема 4. Економічна думка та господарство у період Середньовіччя (кінець V–XV ст.). Епоха доринкових відносин. Загальна характеристика економічного розвитку та економічної думки цивілізацій Середньовіччя. Господарство та економічна думка держав Західноєвропейської цивілізації. Ідеї Аврелія Августина і Фоми Аквінського.

Тема 5. Епоха нерегульованих ринкових відносин. Господарство та економічна думка у країнах Європейської цивілізації (XVI – середина XVIII ст.). Формування Європейської цивілізації. Вплив

цивілізаційних факторів на господарство країн Європейської цивілізації. Становлення ринкового господарства у країнах Європейської цивілізації. Зародження економічних ідей.

Змістовний модуль 2. Виникнення і розвиток основних економічних шкіл.

Тема 6. Меркантилізм як перша в історії економічна школа. Представники меркантилізму та їх погляди. Передумови виникнення меркантилізму як економічної школи. Етапи становлення меркантилізму. Ранній та пізній меркантилізм. Концепція грошового балансу і торгівельного балансу. Поява терміну «політична економія» (А. Монкретьєн).

Тема 7. Школа класичної політичної економії. Виникнення класичної політичної економії (В. Петті, П. Буагільбер,). Фізіократія як особливий напрямок класичної школи. Представники фізіократів Ф. Кене, А. Тюрго та їх ідеї. Етапи становлення класичної школи. Причини існування ідей класичної школи упродовж тривалого періоду часу. Основні ідеї представників політичної економії.

Тема 8. Подальший розвиток економічних шкіл у контексті загальних тенденцій господарства країн Європейської цивілізації. Німецька історична школа. Європейська цивілізація в умовах монополізації ринкової економіки. Перша хвиля глобалізації. Маржиналізм. Становлення неокласичної економічної теорії. Австрійська школа маржиналізму. Математична школа в економічній теорії. Кембриджська школа неокласики.

Тема 9. Соціально-інституційний напрямок економічної думки. Передумови зародження і загальна характеристика інституціоналізму. Концепції авторів щодо регулювання суспільства і економіки. Поняття норми; формальні і неформальні норми, правила поведінки у суспільстві.

Тема 10. Теорії державного регулювання економіки. Велика депресія. Причини виникнення кейнсіанства, теоретична система Дж. М. Кейнса. Неолібералізм. Монетаризм як основна школа сучасної неокласики. Концепція соціального ринкового господарства.

2. ТЕМАТИКА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Разом з отриманням спеціальних знань, студенти навчаються висловлювати свої думки логічно і послідовно, а також презентувати результати власних досліджень. За таких умов, одним з завдань, яке отримують студенти у процесі вивчення дисципліни «Історія світової економічної думки», є підготовка доповіді і презентації на одну з обраних тем. У такий спосіб студенти ортимують можливість поглибленого дослідження індивідуально обраної теми, а викладач – оцінити ступінь підготовки студентів до якісного проведення презентацій, їх здатність проведення власних досліджень і вміння відрізняти судження від фактів. Студентам необхідно дотримуватися наступних вимог до презентацій: послідовний і логічний виклад матеріалу, наочне подання матеріалу, розумне поєднання рисунків та тексту (50% тексту і 50% ілюстративного матеріалу). Мова доповіді: українська. Тривалість доповіді: 10 хвилин на одну презентацію. Студенти мають змогу підготувати презентації за такими темами:

- 1) Загальні основи становлення економічної думки. Економічна думка суспільств ранніх цивілізацій.
- 2) Становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій.
- 3) Господарський розвиток та економічна думка Стародавнього Китаю.
- 4) Економічна думка Вавилону. Закони царя Хаммурапі.
- 5) Господарство та економічна думка Стародавньої Греції.
- 6) Господарство та економічна думка Стародавнього Риму.
- 7) Економічна думка та господарство Середньовіччя (кінець V–XV ст.). Вчення Августина Аврелія та Фоми Аквінського.
- 8) Загальний підсумок ідей епохи нерегульованих ринкових відносин.
- 9) Передумови виникнення і розвитку основних економічних шкіл.
- 10) Етапи становлення меркантилізму.
- 11) Фізіократія як особливий напрямок класичної школи.
- 12) Становлення класичної школи політичної економії. Поява терміну «політична економія».

- 13) Перший етап розвитку класичної школи.
- 14) Другий етап розвитку класичної школи.
- 15) Третій етап розвитку класичної школи.
- 16) Четвертий етап розвитку класичної школи.
- 17) Утопічний соціалізм. Ідеї представників Р. Оуена, К. Сен-Сімона, Ш. Фур'є.
- 18) Німецька історична школа як альтернативний напрямок класичної політекономії.
- 19) Становлення неокласичної економічної теорії.
- 20) Австрійська школа маржиналізму.
- 21) Кембриджська школа неокласики.
- 22) Математична школа в економічній теорії.
- 23) Перетворення США на провідну індустріальну державу світу. Чинники швидкого економічного зростання.
- 24) Становлення Німеччини та Японії провідними країнами світу.
- 25) Велика депресія: передумови виникнення і стан економіки під час депресії.
- 26) Теорії державного регулювання економіки.
- 27) Причини виникнення кейнсіанства, теоретична система Дж. М. Кейнса.
- 28) Концепція загальної економічної рівноваги В. Парето.
- 29) Неолібералізм: принципи саморегулювання економіки.
- 30) Монетаризм як основна школа сучасної неокласики.
- 31) Концепція соціального ринкового господарства.
- 32) Велика індустріальна революція.
- 33) Еволюція наукових поглядів на сутність і функції податків.
- 34) Еволюція наукових поглядів на державне регулювання економіки.
- 35) Еволюція наукових поглядів на функції грошей в економіці.
- 36) Еволюція наукових поглядів на накопичення капіталу.
- 37) Еволюція наукових поглядів на трудову діяльність людини.

3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

В ході викладання курсу «Історія світової економічної думки» проводяться модульні контролю у вигляді тестування (визначення рівня засвоєних знань і набутих вмінь студентів за допомогою тестових завдань). З метою самостійної перевірки знань, отриманих в процесі вивчення курсу, студентам пропонується відповісти на тестові питання, які охоплюють весь лекційний матеріал навчальної дисципліни та відповідають змісту робочої програми, навчальної програми та силябусу курсу. Таким чином, студенти отримають можливість здійснити самоконтроль та бути впевненими у своїх знаннях перед проходженням першого та другого модульних контролів, а також складанням іспиту. Тестові питання розроблено у закритій формі з вибором альтернативної відповіді та відповідають першому рівню складності. Така форма тестів забезпечує об'єктивність оцінювання знань та вмінь студентів. Середній час виконання одного тестового завдання: 1 хвилина. Критерії оцінювання: 1 бал за одну вірну відповідь.

Оберіть вірну відповідь (тільки один варіант):

1. Предметом дисципліни «Історія світової економічної думки» є:

- А) Історичний процес виникнення, розвитку та зміни економічних ідей і концепцій, що відображені в теоріях видатних економістів світу;
- Б) Аналіз і синтез гіпотез щодо оптимальної моделі державного регулювання економіки;
- В) Історичний процес розвитку людства з точки зору економічних процесів.

2. Метод, який має на увазі міркування від часткового до загального:

- А) Індукції;
- Б) Дедукції;
- В) Аналогії;

- Г) Узагальнення;
- Д) Абстрактно-логічний;
- Е) Математичного моделювання

3. Метод, який вимагає розчленування предмету дослідження на складові частини за допомогою абстрагування і виділення основної категорії, яка містить усі ознаки досліджуваного явища:

- А) Індукції;
- Б) Дедукції;
- В) Аналогії;
- Г) Узагальнення;
- Д) Абстрактно-логічний;
- Е) Математичного моделювання

4. Метод, який дозволяє виявити кількісну сторону явищ і процесів господарського життя:

- А) Індукції;
- Б) Дедукції;
- В) Аналогії;
- Г) Узагальнення;
- Д) Абстрактно-логічний;
- Е) Математичного моделювання

5. Функцією, завдяки якій виявляються закономірності економічних наук, є:

- А) Гносеологічна;
- Б) Евристична;
- В) Світоглядна.

6. Автором праці «Ойкономікос» є?

- А) Ксенофонт
- Б) Аристотель
- В) Платон
- Г) Сократ
- Д) Конфуцій
- Е) вірна відповідь не наведена

**7. Якими шляхами відбувалося становлення і розвиток
ранніх цивілізаційних суспільств?**

- А) Східним і західним
- Б) Східним і скотарсько-кочівницьким
- В) Східним, західним і скотарсько-кочівницьким

8. В країнах стародавнього світу переважала система:

- А) Натурально-господарських відносин;
- Б) Товарно-грошових відносин;
- В) Вірні відповіді А) і Б);
- Г) Вірна відповідь не наведена.

9. Філософ і мислитель Конфуцій вважав, що:

- А) Правитель не повинен дотримуватися економії у витратах;
- Б) У суспільстві має бути сувора соціальна ієрархія;
- В) Управління державою повинно відбуватись за принципом неухильного дотримання ритуалів, визначених норм етики і моралі;
- Г) Вірні відповіді А) і Б);
- Д) Вірні відповіді Б) і В);
- Е) Вірна відповідь не наведена.

10. Якою була провідна галузь в Стародавньому Єгипті?

- А) Землеробство;
- Б) Торгівля;
- В) Ремісництво.

**11. Що з переліченого не відповідає характеристиці
господарського способу життя стародавнього Китаю?**

- А) Основне заняття – торгівля;
- Б) Будівництво гідротехнічних споруджень;
- В) Високий рівень розвитку деревообробного промислу.

**12. Які особливості економічного розвитку були притаманні
країнам Стародавньому Сході?**

- А) Розвивались основні галузі первинного сектору економіки;
- Б) Торгівля вже була добре розвинута;
- В) Державна влада, влада царя і релігія не піддавались критиці;
- Г) Основною продуктивною силою суспільства залишалися селяни-общинники;

Д) Вірні відповіді А), В), Г);

Е) Вірні відповіді А), Б), В)

13. Августин Блаженний вважав накопичення золота і срібла шляхом надання лихварського відсотку і отримання торгівельного прибутку:

А) видами діяльності, які заслуговують поваги;

Б) видами діяльності, які є гріхами;

14. Августин Блаженний притримувався ідеї, що «справедлива ціна» товару відповідає:

А) Праці, що вкладена у виробництво;

Б) Витратам на виробництво товару;

В) Прибутку, який утворюється від продажу товару.

15. Послідовником яких ідей був Фома Аквінський?

А) Захищав приватну власність і обґрунтовував доцільність торгівлі;

Б) Захищав приватну власність і був противником торгівлі.

16. Яким чином Великі географічні відкриття вплинули на економічний розвиток європейських держав?

А) Збільшились обсяги зовнішньої торгівлі;

Б) Звузились ринки збуту продукції, яку виробляли європейські країни;

В) Великі поклади дорогоцінних металів на американському континенті стали надбанням європейських держав;

Г) Вірні відповіді А і В.

17. В епоху Середньовіччя переважав:

А) Рабовласницький устрій;

Б) Феодальний характер суспільства;

В) Екстенсивне виробництво;

Г) Інтенсивне виробництво;

Д) Вірні відповіді А і Г;

Е) Вірні відповіді Б і В;

18. Представники економічної думки Середньовіччя вважали торгівлю:

А) Благодійним заняттям;

Б) Гріховним заняттям.

19. Перша школа економічної науки:

- А) Монетаризм;
- Б) Марксизм;
- В) Меркантилізм;
- Г) Фізіократія.

20. Період раннього меркантилізму охоплює:

- А) XV–XVI ст.;
- Б) XIV–XV ст.;
- В) XV–XVII ст.

21. До загальних принципів меркантилізму належать:

- А) Золото і скарби є вираженням багатства;
- Б) Підтримка промисловості шляхом імпорту дешевої сировини;
- В) Протекціоністські тарифи на імпортовані товари;
- Г) Заохочення експорту.
- Д) Усі відповіді вірні

22. Який метод економічного аналізу використовувався в теорії меркантилізму?

- А) Емпіричний;
- Б) Метод абстракції;
- В) Індуктивно-дедуктивний метод;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

23. Яким чином меркантилісти прагнули досягти багатства нації?

- А) Шляхом виробництва у сфері сільського господарства;
- Б) Шляхом розвитку поділу праці;
- В) Шляхом досягнення активного торговельного балансу;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

24. Меркантилістська політика, яка проводилась у Франції у XVII ст.:

- А) Кейнсіанство;
- Б) Фізіократія;
- В) Кольбертизм;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

25. Яка економічна школа виникла після школи меркантилізму?

- А) Класична школа політичної економії;
- Б) Неокласична школа;
- В) Кейнсіанство;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

26. Автор «Трактату політичної економії»:

- А) Франсуа Кене;
- Б) Антуан де Монкретьєн;
- В) Адам Сміт;
- Г) Жан-Батист Сей.

27. Назва специфічної течії класичної політичної економії:

- А) Меркантилізм
- Б) Маржиналізм
- В) Фізіократія

28. Прихильником якої школи був Франсуа Кене?

- А) Меркантилізм
- Б) Класицизм
- В) Фізіократія
- Г) Соціалізм

29. У якій країні зародився фізіократизм?

- А) Франція
- Б) Англія
- В) Італія
- Г) Німеччина

30. Відповідно до ідей Адама Сміта, головною умовою для функціонування економічних законів є:

- А) Вільна конкуренція;
- Б) Рента;
- В) Прибуток ;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

31. На скільки етапів традиційно поділяють розвиток класичної політичної економії?

- А) 1;

- Б) 2;
- В) 3;
- Г) 4.

32. Хто є автором праці «Досвід про закон народонаселення»?

- А) Д. Рікардо;
- Б) Т. Мальтус;
- В) Дж. С. Мілль;
- Г) Ж.-Б. Сей.

33. Хто вважав соціалізм і комунізм суспільним ідеалом?

- А) К. Маркс;
- Б) Т. Мальтус;
- В) Дж. С. Мілль;
- Г) Ж.-Б. Сей.

34. Який напрямок економічної думки уособлює німецька історична школа?

- А) Історичний;
- Б) Соціальний;
- В) Соціально-історичний.

35. який автор сформулював головні ідеї історичної школи?

- А) А. Мюллер та Ф. Ліст;
- Б) Ф. Ліст та Б. Гільдебранд;
- В) А. Мюллер та К. Кніс.
- Г) Вірна відповідь не наведена

36. Згідно з економічними поглядами А. Мюллера і Ф. Ліста, вони:

- А) Критикували класиків за їх абстракції і лібералізм;
- Б) Виступали за збереження протекціонізму в господарській політиці держави;
- В) Вірні відповіді А і Б;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

37. Скільки етапів виділяють в процесі еволюції історичної школи Німеччини?

- А) 2;

- Б) 3;
- В) 4;
- Г) жодного.

38. Коли розвивалась «нова історична школа»?

- А) 70–90 роки XIX ст;
- Б) 40–60 роки XIX ст.;
- В) початок XX ст.

39. Хто з представників німецької історичної школи погоджувався з деякими положеннями класичної політекономії (в частині поступального розвитку суспільства і доцільності прискорення науково-технічного прогресу):

- А) А.Мюллер;
- Б) Ф. Ліст;
- В) В. Зомбарт.

40. А. Мюллер вважав, що принципи *laissez faire*:

- А) Не можуть відповідати національним і господарським традиціям континентальних країн;
- Б) Можуть відповідати національним і господарським традиціям континентальних країн;
- В) Вірна відповідь не наведена.

41. Яке з цих тверджень є вірним?

- А) Представники історичної школи ставили особистісний інтерес індивідуума вище суспільного інтересу;
- Б) Представники історичної школи характеризували політичну економію не як національну науку, а як універсальну;
- В) Представники історичної школи враховували вплив на національне господарство не тільки економічних, а й природно-географічний і національно-історичних передумов.

42. У чому головна заслуга представників «старої історичної школи»?

- А) Формування альтернативних класичній школі методологічних положень;
- Б) Методологічний інструментарій школи дозволив зняти питання про первинність і вторинність економічних категорій;

В) Виявлення впливу на економічні чинники так званих неекономічних чинників (психологічних, поведінкових і т.д.).

43. Для представників раннього утопічного соціалізму було характерно:

А) Критика недоліків існуючого устрою та приватної власності з позиції моралі;

Б) Тяжіння до примітивної ідеалізації суспільного життя, заснованого на рівності потреб і здібностей;

В) Вірні відповіді А і Б;

Г) Вірна відповідь не наведена.

44. Соціалісти-утопісти епохи промислового перевороту:

А) Підтримують інститут приватної власності;

Б) Засуджують ідею і практику економіки нічим не обмеженої свободи конкуренції;

В) Підтримують можливість еволюційних соціально-економічних перетворень на краще.

45. Хто з представників соціалістів-утопістів намагався обґрунтувати «концепцію розумного устрою суспільства»?

А) К. Сен-Сімон;

Б) Р. Оуен;

В) Ш. Фур'є.

46. Яке твердження є вірним щодо представників соціалістичних ідей?

А) Підтримували ідею зникнення антагоністичних класів і набуття урядом функцій суто економічних замість політичних;

Б) Підтримували ідею зникнення антагоністичних класів і набуття урядом функцій суто політичних замість економічних;

В) Підтримували ідею розвитку антагоністичних класів і набуття суто економічних функцій уряду;

47. Які методи не підтримував Ш. Фур'є на шляху до нового «соціетарного світу»?

А) Агітаційні;

Б) Пропагандистські;

В) Революційні.

48. До якої школи соціаліст-утопіст Ш. Фур'є ставиться з критикою?

- А) До австрійської школі маржиналізму;
- Б) До класичної школі політекономії;
- В) До німецької історичної школі.

49. У працях Т. Мора і Т. Кампанелли можна знайти критику:

- А) Приватної власності;
- Б) Державної власності;
- В) Рівності прав і можливостей.

50. Що означає слово "marginale", яке лежить в основі слова «маржиналізм»?

- А) Корисність;
- Б) Потік;
- В) Межа.

51. Які методи не застосовує маржинальна теорія?

- А) Математичні;
- Б) Каузальні;
- В) Абстракції.

52. Яка основна ідея маржиналізму?

- А) Дослідження граничних економічних величин як взаємопов'язаних явищ економічної системи в масштабі фірми, галузі, а також в масштабі всього народного господарства;
- Б) Процеси і явища господарського життя розглядаються з суб'єктивістсько-психологічних та індивідуалістських позицій;
- В) Визнання принципів економічної свободи, саморегульованої економіки та вільної конкуренції.

53. Хто вперше проголосив про те, що «маржинальна революція» вже відбулася?

- А) Л. Вальрас;
- Б) К. Менгер;
- В) В. Парето.

54. Яке твердження є вірним?

- А) Представники маржиналізму для характеристики змін, що відбуваються в явищах, використовували середні або сумарні величини;
- Б) Представники маржиналізму ґрунтуються на методах економічного аналізу, що дозволяють визначити граничні величини для характеристики змін, що відбуваються в явищах;
- В) Вірна відповідь не наведена.

55. А. Маршалл – один з видатних представників:

- А) Маржиналізму;
- Б) Неокласичної економічної теорії;
- В) Неоліберального напрямку.

56. Поява терміну «економікс» пов'язана з іменем вченого:

- А) А. Сміта;
- Б) А. Пігу;
- В) В. Парето;
- Г) А. Маршалла.

57. А. Маршалл, Дж. Б. Кларк, В. Парето є представниками школи:

- А) Класики;
- Б) Неокласики;
- В) Кейнсіанства;
- Г) Неолібералізму.

58. З'єднайте представників і течії інституціоналізму:

Представник	Напрямок інституціоналізму
А) Т. Веблен	1. Соціально-юридичний
Б) Дж. Коммонс	2. Соціально-психологічний
В) У. Мітчелл	3. Кон'юнктурно-статистичний

монетаризму:

- А) М. Фрідман;
- Б) А. В. Філіпс;
- В) І. Фішер.

60. Хто з представників монетаризму вивів взаємозв'язок між щорічною процентною зміною заробітної плати в грошовому вираженні і рівнем безробіття?

- А) М. Фрідмен;
- Б) А. В. Філіпс;
- В) І. Фішер.

61. На яких детермінантах базується концепція М. Фрідмена про «природну норму безробіття»?

- А) На інституційних;
- Б) На законодавчих;
- В) На інституційних і законодавчих.

62. Яку другу назву мала школа монетаризму?

- А) Англійська школа;
- Б) Лозаннська школа;
- В) Чиказька школа.

63. Яке твердження є вірним щодо монетаризму?

- А) Ринкова економіка не здатна до саморегулювання;
- Б) Нестійкість економіки виникає через невтручання держави;
- В) Економіку можна стимулювати через пряме регулювання обсягу грошової маси;

64. На зміну якої школи прийшов монетаризм?

- А) Меркантилізму;
- Б) Фізіократів;
- В) Кейнсіанства.

65. Хто вивів так зване рівняння обміну ($MV = PT$)?

- А) А. Пігу;
- Б) І. Фішер;
- В) М. Фрідмен.

66. Скільки етапів виділяють в здійсненні «маржинальної революції»?

- А) 2;
- Б) 3;
- В) 4.

67. Яке з тверджень є вірним?

- А) Перший етап «маржинальної революції» прийнято називати «суб'єктивним напрямом» політичної економії;
- Б) Другий етап «маржинальної революції» зазначається відмовою від суб'єктивізму і психологізму;
- В) Перший етап «маржинальної революції» називається етапом формування неокласичної політичної економії.

68. В який період часу виник монетаризм?

- А) кінець XVIII століття;
- Б) початок XIX століття;
- В) середина XX століття.

69. Хто з представників неокласичної теорії є засновником «американської школи» маржиналізму?

- А) А. Маршалл;
- Б) Л. Вальрас;
- В) Дж. Б. Кларк.

70. Хто з представників неокласичної теорії сформулював поняття суспільної максимальної корисності?

- А) Дж. Б. Кларк;
- Б) В. Парето;
- В) А. Маршалл.

71. В який період часу виник неолібералізм?

- А) 30-ті роки XX ст.;
- Б) 50–60 роки XX ст.;
- В) 70–80 роки XX ст.

72. Яке з тверджень є вірним?

- А) Ідея неолібералізму: здійснення заходів активного державного втручання в економіку;
- Б) Ідея неолібералізму: здійснення пасивного державного регулювання;
- В) Вірна відповідь не наведена.

73. Яка школа не належить до неоліберальної теорії?

- А) Лозаннська;
- Б) Чиказька;
- В) Лондонська.

74. Яка теорія державного регулювання виникла у XIX столітті?

- А) Кейнсіанство;
- Б) Меркантилізм;
- В) Марксизм.

75. Яка теорія державного регулювання підтримувала ідею, що ринкова економіка має стійкість і здатна до саморегулювання?

- А) Кейнсіанство;
- Б) Монетаризм;
- В) Марксизм.

76. Передумовами виникнення монетаризму були:

- А) Критика теорії Кейнса наприкінці 30-х років американськими економістами Л. Мізесом і Ф. А. Хайеком, представниками австрійської школи політичної економії так званого другого покоління, або сучасного неолібералізму;
- Б) Розпад феодального устрою, розвиток товарно-грошових відносин, зародження капіталістичного ладу;
- В) Стрімкий розвиток ринкової економіки, виникнення більш потужних сфер і джерел збагачення, примноження національного багатства.

77. Однією з основних ідей монетаризму була:

- А) Ринкова економіка має внутрішню стійкість і здатна до саморегулювання;
- Б) Стійкість виникає через державне втручання;
- В) Розгляд суспільних явищ у їх еволюції, визначення факторів та виділення етапів суспільного розвитку.

78. Однією з головних відмінностей маржиналізму від класичної школи політекономії є:

- А) Формування ціни в концепції маржиналістів ув'язується зі споживанням продукту;
- Б) Економіку можна стимулювати через пряме регулювання обсягу грошової маси;

В) Держава повинна створювати правові основи економічної діяльності.

79. Яка теорія вважається основним суперником монетаризму в економічній політиці?

- А) Маржиналізм;
- Б) Класична політекономія;
- В) Кейнсіанство.

80. Коли виникла школа неокласики?

- А) кінець XIX ст;
- Б) 70–80 роки XVIII ст;
- В) початок XX ст.

81. Представники неокласичної теорії:

- А) А. Маршал, А. Пігу, Р. Дж. Хоутрі;
- Б) В. Парето, А. Маршал, М. Фрідман;
- В) А. Пігу, Т. Веблен, К. Мітчелл.

82. Яка теорія державного регулювання була першою у своїй теоретичній системі, яка відводила податкам суттєву роль?

- А) Меркантилізм;
- Б) Фізіократи;
- В) Монетаризм;
- Г) Вірна відповідь не наведена.

83. Коли почала формуватися соціально орієнтована модель ринкової економіки?

- А) наприкінці XVIII ст;
- Б) після Великої депресії 1929–1933рр;
- В) наприкінці XIX ст.

Оберіть, чи є твердження вірним:

1. Найбільш почесним видом діяльності Платон вважав землеробство, менш почесним – ремесло і негідним – торгівлю.

- А) Так;
- Б) Ні.

2. На думку Платона, рабство не є природною і вічною формою експлуатації.

А) Так;

Б) Ні.

3. Представники економічної думки Стародавнього світу прагнули обґрунтувати доцільність рабовласницького ладу назавжди:

А) так;

Б) ні.

4. Представники економічної думки Стародавнього світу не підтримували ідею розвитку грошового і торгівельного капіталів:

А) так;

Б) Ні.

5. Економічна думка Середньовіччя була піддана поглядам церкви великою мірою:

А) Так;

Б) Ні.

6. Земля була основним засобом виробництва у період Середньовіччя;

А) Так;

Б) Ні.

7. Суттєва особливість ідеології Середньовіччя полягала у суто богословському характері:

А) Так;

Б) Ні.

8. У середньовічних доктринах заохочувався розвиток ринкових економічних відносин і демократичних принципів суспільного устрою:

А) Так;

Б) Ні.

9. Термін «політична економія» вперше був використаний Антуаном де Монкретьєном.

А) Так;

Б) Ні.

10. Класична політична економія стала першою теоретичною школою періоду виникнення ринкових відносин.

А) Так;

Б) Ні.

11. Ранній меркантилізм допускав імпорт товарів.

- А) Так;
- Б) Ні.

12. Економічний лібералізм – повне невтручання держави в економіку.

- А) Так;
- Б) Ні.

13. Перший етап класичної школи політичної економії пов'язаний з творчістю У. Петті у Англії та П. Буагільбера у Франції.

- А) Так;
- Б) Ні.

14. Поняття «економічна людина» і «невидима рука ринку» були введені А. Смітом у творі «Дослідження про природу та причини багатства народів».

- А) Так;
- Б) Ні.

15. Згідно Д. Рікардо у суспільстві існує два класи: власники землі і власники капіталу.

- А) Так;
- Б) Ні.

16. Ж. Б. Сей був послідовником творчості А. Сміта.

- А) Так;
- Б) Ні.

17. Т. Мальтус не підтримував ідеї Д. Рікардо і Ж. Б. Сея.

- А) Так;
- Б) Ні.

18. Дж. С. Мілль притримувався ідей Д. Рікардо і Т. Мальтуса щодо заробітної плати.

- А) Так;
- Б) Ні.

19. Досліджуючи граничні витрати, І. Г. Тюнен доповнив ідеї Дж. Б. Кларка.

- А) Так;
- Б) Ні.

20. На першому етапі «маржинальної революції» К. Менгер отримав велике визнання і став на чолі австрійської школи маржиналізму.

- А) Так;

Б) Ні.

21. У 90-х рр.. XIX ст. представників маржинальних економічних ідей стали називати неокласиками.

А) Так;

Б) Ні.

22. Модель загальної економічної рівноваги відображає взаємозв'язок фінансового і товарного ринків.

А) Так;

Б) Ні.

23. Концепція «еластичності попиту» відображає взаємозалежність обсягу попиту і зміни ціни товару.

А) Так;

Б) Ні.

24. У. Джевонс вважав, що ціна товару не залежить від граничної корисності, визнавав самостійне значення витрат і граничної корисності.

А) Так;

Б) Ні.

25. Інституціоналізм виник як альтернатива кейнсіанському напрямку економічної науки.

А) Так;

Б) Ні.

26. Формальні норми – це вкорінені в свідомості людей звичай і традиції.

А) Так;

Б) Ні.

27. Межа між формальними і неформальними нормами є чіткою.

А) Так;

Б) Ні.

28. П. Самуельсон був обраний президентом Американської економічної асоціації у 1961 р. та став лауреатом Нобелівської премії у 1970 р.

А) Так;

Б) Ні.

4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Загальні основи становлення економічної думки.
2. Предмет і метод історії економіки та економічної думки.
3. Основні економічні події в історичному контексті.
4. Предмет дисципліни історія світової економічної думки. Методи історії економіки й економічної думки.
5. Підходи до періодизації історії економіки та економічної думки.
6. Економічна думка суспільств ранніх цивілізацій.
7. Становлення господарської сфери суспільств ранніх цивілізацій.
8. Господарський розвиток та економічна думка в Стародавньому Китаї.
9. Господарський розвиток Стародавнього Єгипту.
10. Економічна думка Вавилону. Закони царя Хаммурапі.
11. Господарство та економічна думка Стародавньої Греції.
12. Основні ідеї і твори Ксенофонта, Платона, Аристотеля. Погляд на існування рабства як природної форми господарства.
13. Господарський розвиток та економічна думка у VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.
14. Економічна думка та господарство Середньовіччя (кінець V–XV ст.).
15. Епоха нерегульованих ринкових відносин.
16. Виникнення і розвиток основних економічних шкіл.
17. Передумови виникнення меркантилізму як економічної школи.
18. Етапи розвитку меркантилізму.
19. Поява терміну «політична економія» Основні ідеї представників політичної економії.
20. Становлення класичної політичної економії
21. Фізіократія.
22. Європейська цивілізація в умовах монополізації ринкової економіки.
23. Етапи розвитку Німецької історичної школи.
24. Маржиналізм.
25. Математична школа в економічній теорії.

26. Кембриджська школа неокласики.
27. Соціально-інституційний напрямок економічної думки.
28. Поняття норми; формальні неформальні норми і правила поведінки у суспільстві.
29. Теорії державного регулювання економіки. Велика депресія.
30. Кейнсіанська модель державного регулювання.
31. Неолібералізм.
32. Монетаризм як основна школа сучасної неокласики.
33. Концепція соціального ринкового господарства.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ 1–2

Виконання самостійної роботи має на меті поглиблене вивчення студентами однієї з тем курсу «Історія світової економічної думки». Виконуючи самостійну роботу під керівництвом викладача, студенти навчаються не тільки систематизувати і комплексно оцінювати нові знання, але також розвивати навичок самоорганізації. Даний аспект самостійної роботи передбачає обрання однієї з запропонованих тем і заповнення таблиці.

Теми:

1. Меркантилізм
2. I етап розвитку Класичної політичної економії
3. II етап розвитку Класичної політичної економії
4. III етап розвитку Класичної політичної економії
5. IV етап розвитку Класичної політичної економії
6. Фізіократія
7. Німецька історична школа.
8. Маржиналізм.
9. Математична школа в економічній теорії.
10. Кембриджська школа неокласики.
11. Соціально-інституційний напрямок економічної думки.
12. Кейнсіанська модель державного регулювання.

13. Неолібералізм.
14. Монетаризм
15. Концепція соціального ринкового господарства.

Зразок таблиці

[Назва школи економічної думки]

Етапи розвитку	Передумови виникнення	Представники школи та їх основні праці	Основні ідеї

6. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Форма оцінювання	Кількість балів
Змістовий модуль №1 (усього балів)	35
Тема 1	3
Тема 2	3
Тема 3	3
Тема 4	3
Тема 5	3
Підготовка і проведення презентації (теми 1-9)	5
Поточний контроль за змістовним модулем 1	15
Змістовий модуль № 2 (усього балів)	35
Тема 6	3
Тема 7	3
Тема 8	3
Тема 9	3
Тема 10	3
Поточний контроль за змістовним модулем 2	10
Підготовка і проведення презентації (теми 10-37)	5
Виконання самостійної роботи	5
Підсумковий контроль	30
Сума балів 100	

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Історія економічних учень : навчальний посібник / за ред. В. В. Кириленка. Тернопіль : «Економічна думка», 2007. 233 с.
2. Пармаклі Д. М. Історія економічних вчень : навчальний посібник / Д. М. Пармаклі, С. В. Філіппова, Н. А. Добрянська. Одеса, 2018. 113 с.
3. Пильгуй Н. А. История мировых экономических идей : монография / Н. А. Пильгуй. К. : «Либідь», 1992. 292 с.
4. Ядгаров Я. С. История экономических учений : учебник для вузов. 3-е издание. М. : ИНФРА-М, 2000. 320 с.

Додаткові

5. Економічна історія : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. О.Тимочко, О. А.Пучко, Л. М.Рудомьоткіна та ін. К. : КНЕУ, 2001. 216 с.
6. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. / С. В. Степаненко, С. Н. Антонюк, В. М. Фещенко, Н. О. Тимочко ; за ред. проф. С. В.Степаненка. К. : КНЕУ, 2010. 743 с.
7. Історія економічних учень : підручник / Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін. К. : КНЕУ, 2001. 564 с.
8. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. «Гелиос», 2015. 352 с.
9. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів. «Наш Формат», 2018. 722 с.
10. Экономическая теория : учебник 5-е изд. / под ред. Г. П. Журавлёвой. М. : Изд-во Инфра-М, 2011. 864 с.
11. Мальтус Т. Р. Опыт о законе народонаселения. М., 2008. 465 с.

Електронні інформаційні ресурси

12. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. URL: <http://lib.onu.edu.ua> / (дата звернення: 31.08.2021 р.).
13. Національна бібліотека України імені Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2021 р.).
14. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <https://ognb.odessa.ua/> (дата звернення: 30.08.2021 р.).

Навчальне видання

ЦЕВУХ Юлія Олександрівна

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Г Е Л Ь В Е Т И К А
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

WWW.HELVETICA.UA

Підписано до друку 20.10.2021 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 1,86. Тираж 30. Замовлення № 1121/432.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.